

Сведения за механичните двигатели се отнасят до вида, броя и мощността на инсталираните въ отдѣлните заведения механични двигатели: 1. първични, 2. електрически, движени съ енергия, добита въ заведението, където сж инсталирани електрическите двигатели, и 3. електрически, движени съ енергия, добита отъ вънъ т. е. добита въ друго заведение (макаръ понѣкога принадлежаще на сжщото предприятие, къмъ което принадлежи заведението, въ което сж инсталирани електродвигателитѣ).

Мощността на двигателитѣ, отъ които сме се интересували, както при преброяванията, така и при ежегодните статистически наблюдения, е била разполагаемата механическа мощност, изразена съ нормалната ефективна мощност. Нормалната ефективна мощност (наричана понѣкога у насъ номинална), която е означена на самия двигател, отговаря на известни нормални условия на действие и при нея двигателтъ работи съ най-добъръ коефициентъ на полезното действие т. е. разходва най-малко гориво за всѣка конска сила-часъ.

Когато при по-нататъшната ни работа съ даннитѣ отъ дветѣ стопански преброявания ще си служимъ съ сведения, отнасящи се до промишлената и търговска дейностъ въ цѣлата страна, намъ ще е нужно и достатъчно да боравимъ само съ даннитѣ за мощността на първичните двигатели, защото нашата страна не изнася, нито пъкъ внася електрическа енергия. Когато, обаче, разглеждаме и сравняваме даннитѣ отъ дветѣ стопански преброявания за отдѣлните индустрии, както и отъ текущата индустриална статистика, необходимо е да държиме смѣтка не само за мощността на първичните двигатели, но и за мощността на електродвигателитѣ, движени съ енергия, доставена отъ вънъ (отъ други заведения).

2. Инсталирана механична мощност — общо и въ отдѣлните индустриални групи

Отъ даннитѣ, получени при дветѣ стопански преброявания най-интереснитѣ, отъ гледна точка на машинизирането, сж тѣзи за инсталиранитѣ въ страната първични двигатели.

Развитието на машинизирането въ течение на времето между годинитѣ 1926—1934 се вижда въ таблица 1.¹⁾

¹⁾ При разглеждане даннитѣ, съдържащи се въ казаната таблица, трѣбва да имаме предъ видъ следнитѣ обстоятелства:

1. Въ мощността на първичните двигатели не е включена мощността на воднитѣ колела и улеи и на вътрешнитѣ двигатели — мощността на всички тѣзи видове двигатели не е искана при преброяването, защото не е известна и на самитѣ заведения.

2. При преброяването на 31. XII. 1926 не е правено разлика между електрически двигатели, движени съ енергия, добита въ заведението, въ което

Даннитѣ отъ таблица 1. се отнасятъ, както до машинизирането на страната въобще, така и до машинизирането на двата, служещи си най-много съ механични двигатели, отрасли на промишлеността — минитѣ и преработвателната промишленостъ. Дадени сж още сведения за нѣкои отъ по-важнитѣ за страната видове отъ преработвателната промишленостъ.

Даннитѣ относно всички производствени заведения въ страната, както и тѣзи относно преработвателната промишленостъ, показватъ значително увеличение мощността на първичнитѣ двигатели. Общото увеличение отъ 1926 до 1934 година възлиза на 98,883 конски сили т. е. съ 56%, а за преработвателната индустрия — 98,690 конски сили или съ 58%.

Интересно е да се отбележи, че въ всички видове производствена дейностъ, за които сж дадени сведения въ таблица 1, машинизирането се въвежда главно чрезъ електрифициране на заведенията. Така, наприимѣръ, докато въ текстилната индустрия увеличението на машинизирането чрезъ първични двигатели е 125 за 1934 година (при основа 1926 = 100), увеличението въ мощността на първичнитѣ двигатели и електродвигателитѣ е 205, а въ производството на растителни масла — 138, съответно 177.

Намалението, което се забелязва въ минитѣ (първични двигатели) презъ 1934 (96 при 100 за 1926) е привидно. То се дължи само на следното обстоятелство: електроюзинитѣ, собствени на нѣкои мини презъ 1926 година, сж доставяли електроенергия само на минитѣ, при които сж били инсталирани, поради което двигателитѣ на тѣзи електроюзини сж били отнесени къмъ минитѣ. По-късно, тѣзи юзини сж обособени като самостоятелни електроцентрали, доставящи електрическа енергия не само на минитѣ, при които сж инсталирани, но и на други заведения и дори на населени мѣста, поради което първичнитѣ имъ двигатели сж отнесени къмъ индустриалния видъ електропроизводство.

Упадъкътъ въ мелничарството се дължи сжщо на формални причини — нѣкои (макаръ и не много голѣми) електроюзини сж иззети отъ мелничарството (като инсталирани при мелници) и отнесени къмъ електропроизводството.

е инсталиранъ електрическиятъ двигателъ, и електрическите двигатели, движени съ енергия, доставена отъ други заведения. За изследване машинизирането въ разнитѣ индустрии е необходимо да се взема предвидъ не само мощността на първичнитѣ двигатели, но и тази на електрическите двигатели, движени съ енергия, доставена отъ други заведения. Но, както се каза по-горе, презъ 1926 година не сж разграничавани двата вида електродвигатели, поради което, за да можеме да сравняваме даннитѣ за 1926 година съ тѣзи отъ 1934, като електродвигатели, движени съ доставена отъ вънъ електроенергия, сж взети, за 1926 година, само онѣзи двигатели, които сж инсталирани въ заведения, нѣмащи първични двигатели.